

Sygn. akt I CSK 116/20

POSTANOWIENIE

Dnia 31 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa W. S. i E. S.
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. w Ł.
o zadośćuczynienie i rentę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 lipca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża powodów kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powodów W. S. i E. S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotne zagadnienie prawne skarżący wywodzą z potrzeby wyjaśnienia, czy kryterium przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa, jako czynnik uzupełniający oceny wysokości sum zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej przyznawanych na podstawie art. 446 § 4 k.c. (a zatem wpływający na wykładnię art. 446 § 4 k.c.), zważywszy na aktualnie panujące stosunki społeczne, ustrój gospodarczy i znaczne rozwarstwienie majątkowe społeczeństwa, nie powinno zostać zastąpione innym, łatwiej weryfikowalnym i lepiej dopasowanym do kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia, kryterium, jak choćby kryterium poziomu cen i wysokości kosztów utrzymania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostały już wyjaśnione zagadnienia związane z kryteriami, które należy brać pod uwagę przy ustalania wysokości zadośćuczynienia za krzywdę z powodu śmierci osoby bliskiej wyrządzonej deliktem i nie zachodzi potrzeba kolejnej wypowiedzi w tej materii. Zadośćuczynienie pieniężne przewidziane w art. 446 § 4 k.c. nie jest zależne od pogorszenia sytuacji materialnej osoby uprawnionej i poniesienia szkody majątkowej, a jego celem jest kompensacja krzywdy i złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej oraz pomoc poszkodowanemu w dostosowaniu się do zmienionej, w związku z tym, jego sytuacji życiowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, nie publ. i z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, nie publ.). Na rozmiar krzywdy podlegającej naprawieniu, o którym mowa w tym przepisie, mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane

śmiercią osoby najbliższej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby najbliższej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek zarówno zmarłego, jak i pokrzywdzonego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, nie publ., z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 374/13, nie publ.).

Zadośćuczynienie, o którym stanowi art. 446 § 4 k.c. jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy. Rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, która pośrednio może rzutować na jego umiarkowany wymiar. Przesłanka „przeciętnej stopy życiowej” społeczeństwa ma charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak, by jego przyznanie nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawić zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji kompensacyjnej i eliminować innych czynników kształtujących jego rozmiar (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1266/00, nie publ., z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, nie publ. i z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, nie publ.).

W sprawach o zadośćuczynienie pieniężne z art. 446 § 4 k.c. indywidualizacja ocen w zakresie dotyczącym rozmiaru krzywdy i wysokości zadośćuczynienia musi doznawać ograniczeń. W przypadkach, w których stopień bliskości osoby uprawnionej względem zmarłego jest taki sam, wiek uprawnionego podobny, podobna intensywność więzi między uprawnionym a zmarłym, podobna skala przeżywanego bólu i cierpień uprawnionego, podobny stopień negatywnego wpływu śmierci osoby najbliższej na życie uprawnionego, powinny być zasądzone podobne kwoty z tego tytułu; sądy powinny w miarę możliwości dokonywać jednolitej oceny podobnych przypadków (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CSK 173/14, nie publ., z dnia 15 maja 2015 r., V CSK 493/14, nie publ. i z dnia 7 kwietnia 2017 r., V CSK 448/16; por. też uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 lutego 2005 r., SK 49/03, OTK-A 2005, nr 2, poz. 13 oraz uzasadnienie wyroku Europejskiego Trybunału

Praw Człowieka z dnia 19 lipca 2018 r. w sprawie nr 58240/08 Sarishvili-Bolkvadze przeciwko Gruzji).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej powodowie wywodzą z naruszenia art. 446 § 4 k.c. przez porównanie kwot zasądzonych wiele lat temu z tego tytułu w podobnych stanach faktycznych, w których krzywda poszkodowanych nie była tak znacząca, jak w niniejszej sprawie, w sytuacji gdy przeciętna stopa życiowa społeczeństwa wzrosła, a ponadto zważywszy na ogrom krzywdy powodów, ocenionej przez pryzmat kryteriów wypracowanych i jednolicie uznawanych w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, prowadzi do wniosku, iż adekwatna kwota należnego zadośćuczynienia powinna być wyższa od zasądzonej.

Powodowie dochodzili od ubezpieczyciela OC posiadacza pojazdu mechanicznego zadośćuczynień w kwotach po 215 000 zł (przy uwzględnieniu przyznanych im już w postępowaniu likwidacyjnym kwot po 35 000 zł) oraz rent

po 750 zł miesięcznie, w związku ze śmiercią ich syna, którą poniósł w dniu 2 lipca 2015 r. w wypadku samochodowym. W chwili śmierci miał 35 lat. Pomimo wyprowadzki w 2010 r., w związku z założeniem rodziny, z rodzicami utrzymywał bardzo dobre relacje i odwiedzał ich każdego tygodnia, a czasami częściej. Kontaktował się z nimi również telefonicznie. Pomagał im w pracach wokół domu, w ogrodzie, garażu i razem z powodem budował szklarnię.

Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powodów zadośćuczynienia po 65 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 marca 2016 r. do dnia zapłaty oraz renty na rzecz powoda w kwocie po 750 zł miesięcznie, a na rzecz powódki po 250 zł miesięcznie. Uwzględniając kwoty zadośćuczynień przyznanych w postępowaniu likwidacyjnym, powodowie otrzymali zadośćuczynienia w kwotach po 100 000 zł.

Ocenny charakter kryteriów przydatnych do określenia odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie art. 448 k.c., podobnie jak w odniesieniu do roszczeń o zadośćuczynienie dochodzonych na podstawie art. 445 § 1 k.c. i art. 446 § 4 k.c. sprawia, że o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej kwestionującej wysokość przyznanej z tego tytułu sumy pieniężnej można mówić wówczas, gdy w stanie faktycznym danej sprawy wysokość ta jest rażąco zaniżona, albo zawyżona (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., III CKN 338/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 58, z dnia 29 października 1999 r., I CKN 173/98, nie publ., z dnia 27 lutego 2004 r., V CK 282/03, nie publ., z dnia 15 lutego 2006 r., IV CK 384/05, nie publ.).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CSK 173/14, Sąd Najwyższy na podstawie kilku akt sprawy analizował wysokość zasądzanych zadośćuczynień z art. 446 § 4 k.c. i wskazał, że w razie śmierci jednego z rodziców małoletniego dziecka kwoty zasądzanych zadośćuczynień oscylowały wokół kwot 100 000 - 200 000 zł. Ponadto, w sprawie IV CSK 192/12 kwota zasądzanego zadośćuczynienia wyniosła 105 000 zł, w sprawie IV CSK 416/11, 160 000 zł, a w sprawie V CSK 445/13, 130 000 zł, zaś w sprawie V CSK 493/14, dla małżonka i małoletnich dzieci zmarłego po 90 000 zł. Z kolei w sprawie V CSK 439/18 zostały przyznane rodzicom zadośćuczynienia po 100 000 zł za śmierć każdego z dwojga

dzieci. W tej sprawie w chwili śmierci dzieci miały zdecydowanie mniej lat aniżeli w niniejszej sprawie.

W konsekwencji mając na uwadze okoliczności faktyczne przedstawione w pisemnych motywach brak jest podstaw do przyjęcia, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. W sprawie zachodzi szczególny wypadek w rozumieniu art. 102 k.p.c., bowiem ocenny charakter wysokości zadośćuczynienia sprawia, że powodowie, ze względu na doznany i doznawany ból z powodu utraty syna, mogli mieć subiektywnie uzasadnione przekonanie o słuszności swoich roszczeń.